

Position Paper over het gesprek over Schaduwonderwijs met de commissie OCW op 26 januari 2017.

*Erasmus Education is een organisatie die verschillende vormen van ondersteunend onderwijs levert aan middelbare scholieren. We geloven dat het belangrijk is om leerlingen handvatten te geven om het maximale uit zichzelf te halen. Voor veel leerlingen betekent dit dat extra individuele begeleiding buiten de reguliere lestijden wenselijk is.*

*Helaas is er een kleine groep leerlingen die niet de mogelijkheid heeft om ondersteunende begeleiding te bekostigen. Erasmus Education denkt graag mee over een goede oplossing voor deze leerlingen, zodat ook zij gebruik kunnen maken van deze mogelijkheden.  
We kijken uit naar een constructief gesprek op 26 januari aanstaande.*

### **Welke motieven zijn er voor ouders en leerlingen om gebruik te maken van ondersteunend onderwijs?**

Verschiede vormen van ondersteunend onderwijs die door organisaties zoals Erasmus Education aan leerlingen worden aangeboden, kunnen worden onderscheiden. Te denken valt aan (individuele) bijles, huiswerkbegeleiding, examentraining en lente- en zomerscholen. Sommige vormen worden in samenwerking met een school aangeboden, andere volledig buiten de school om. De redenen waarom begeleiding gewenst is, lopen uiteen. De aanleiding is vaak hetzelfde: de toetsen voor een specifiek vak zijn structureel slecht gemaakt of er is angst dat dit staat te gebeuren.

Bij nagenoeg alle aanvragen zien we dat ouder en kind samen gekozen hebben voor de extra begeleiding. Zowel laag- als hoogopgeleide ouders willen vaak dat hun kinderen meer kansen krijgen dan dat zij zelf hebben gekregen. Onze coördinatoren voeren regelmatig kennismakingsgesprekken met families op Rotterdam-Zuid waarbij de ouders weinig tot geen opleiding hebben genoten. Ouders geven in deze gesprekken aan dat ze het belangrijk vinden dat hun kind een succesvolle schoolcarrière heeft om het later beter te hebben dan zichzelf. Leerlingen benoemen vaak dat ze bijles aangrijpen om hun cijfers te verbeteren om over te kunnen gaan naar een volgend leerjaar.

Er zijn een aantal concrete redenen waarom ouders en leerlingen zich wenden tot aanbieders van ondersteunend onderwijs:

#### Behoefte aan begeleiding buiten school(tijd)

Sommige leerlingen plannen hun huiswerk goed in, gaan er voor zitten en komen vervolgens in een situatie waarin ze de stof niet zelfstandig begrijpen of kunnen toepassen. Ondanks dat ouders in veel van deze gevallen hun kind graag zouden willen helpen, is dit lang niet altijd mogelijk. Het niveau van de stof kan te hoog zijn of de ouder bezit niet de didactische vaardigheden om de stof goed over te kunnen dragen.

In sommige gevallen wordt begeleiding door de ouder ook niet als wenselijk ervaren in het gezin. Ouders willen niet ook nog een docentenrol aannemen richting hun kind.

Ook komt het regelmatig voor dat een leerling een drempel ervaart om hulp van de docent in te schakelen. Wanneer de uitleg van een bepaalde docent tijdens de reguliere les onduidelijk voor de leerling blijft, kan de leerling het vertrouwen verliezen dat deze docent de stof in een individuele situatie wel passend aan kan bieden.

Begeleiding buiten schooltijd van een derde partij zorgt ervoor dat de lesstof op een andere manier dan op school wordt aangeboden, waarbij wel de methode van de school gevolgd wordt. Wanneer de leerling ergens tegenaan loopt, kan er direct feedback op het proces gegeven worden, waardoor de leerling succesmomenten beleeft, zelfverzekerder wordt over zijn eigen kunnen en daarnaast verder kan in zijn leerproces.

### Behoeftte aan gepersonaliseerde begeleiding

Elke leerling heeft behoefte aan een andere manier van uitleg. Docenten in het voortgezet onderwijs doen daarom hard hun best om te differentiëren in de klas.

Het is echter haast een onmogelijke taak om te differentiëren op zowel het niveau van de lesstof, de leervorm, de snelheid als de hoeveelheid lesstof die aangeboden wordt als er 20 à 30 leerlingen in de klas zitten.

Daarnaast kunnen er tal van redenen zijn dat een leerling achter is geraakt voor een vak en het lastig is om zonder een extra vorm van begeleiding bij te komen. Ook zorgt de grote klassengrootte er in sommige gevallen voor dat de docent niet precies kan achterhalen waar het probleem bij een individuele leerling zit.

In alle vormen van ondersteunend onderwijs is het aantal leerlingen per docent een stuk lager, waardoor het voor de studentdocent gemakkelijker is om de begeleiding aan te laten sluiten bij de individuele leerling.

### Behoeftte aan het aanleren van metacognitieve vaardigheden

Door de grote overgang tussen PO en VO, ervaren veel leerlingen in de onderbouw problemen met het ontwikkelen van metacognitieve vaardigheden zoals het plannen van het huiswerk. Een gestructureerde leeromgeving na schooltijd, helpt om deze vaardigheden te ontwikkelen.

### **Waarom voorziet het regulier onderwijs niet in deze behoefte en hoe stelt het onderwijs zich op ten opzichte van ondersteunend onderwijs?**

De gemiddelde docent in het VO presteert goed en het onderwijs in Nederlands is internationaal gezien van goede kwaliteit. Het reguliere onderwijs enerzijds en het ondersteunend onderwijs aangeboden door partijen als Erasmus Education anderzijds, verschillen in expertise. Docenten in het VO hebben zich gespecialiseerd in het aanbieden van kwalitatief goed onderwijs voor klassen van 20 à 30 verschillende leerlingen.

Studentdocenten die werkzaam zijn bij organisaties zoals Erasmus Education zijn geselecteerd en getraind voor een ander specialisme. Het ondersteunende onderwijs dat onze studentdocenten bieden, richt zich op gepersonaliseerd en individueel onderwijs. Bijles wordt bijna altijd op individuele basis gegeven en bij examentrainingen wordt per vijf leerlingen een docent op de groep ingezet. Hierdoor ontstaan lessituaties waarbij de studentdocent zich continu aanpast aan de individuele leerstijl en leerstrategie van de leerling.

Deze individuele vorm van onderwijs vraagt van studentdocenten een ander pakket aan vaardigheden dan van docenten die aan grotere groepen lesgeven. Wij zien dat bijvoorbeeld terug in onze selectieprocedure.

Studenten van lerarenopleidingen vallen hierin vaker af dan studenten van andere opleidingen. Vaak komen ze de selectie niet door, omdat het voor hen lastiger blijkt om de uitleg aan te laten sluiten op de leerstrategie van de individuele leerling.

Ondersteunend onderwijs voorziet in de eerder beschreven behoefttes van leerlingen. Door gebruik te maken van (in het vakgebied) universitair geschoolde studenten kan ondersteunend onderwijs betaalbaar aangeboden worden. De kosten voor deze bekwame, maar formeel gezien onbevoegde studentdocenten zijn vele malen lager dan het aanbieden van ondersteunend onderwijs door bevoegde docenten.

Tevens zien we dat de VO-sector op dit moment een te kort heeft aan bevoegde docenten voor de exacte vakken natuurkunde en wiskunde. Van alle aanvragen voor individuele begeleiding is 51,8% voor deze vakken geweest. Wanneer scholen de extra begeleiding door bevoegde docenten zou laten verzorgen, ontstaat nog meer schaarste waardoor het voor het VO nog lastiger wordt om alle wiskunde- en natuurkundelessen door bevoegde docenten te laten verzorgen. Ook is er een groep studenten die door hun werkzaamheden als studentdocent enthousiast geworden is over het docentschap en besloten heeft om een educatieve minor of master te volgen. De mogelijkheid voor studenten om ondersteunend onderwijs aan te bieden zorgt daardoor indirect voor meer docenten op de arbeidsmarkt.

Wij onderschrijven de bevindingen van het rapport van de inspectie van het onderwijs: 'de Staat van het Onderwijs.' Daarin geeft de inspectie aan dat ongeveer 90 procent van de scholen al dan niet in samenwerking met externe instanties huiswerkbegeleiding, bijles en examentraining aanbiedt. Wij zien dit vooral terug in een toename van het aantal samenwerkingsverbanden met scholen. Deze samenwerking kan bestaan uit het organiseren van een bijlesklas tot aan het beschikbaar stellen van lokalen. Veelal stelt de school lokalen beschikbaar en kan de besparing op zaalhuur als korting op het cursusgeld worden doorberekend aan de leerlingen.

Wij hebben veelal prettige ervaringen in de samenwerking met schoolbesturen. Echter in gesprekken met docenten ontvangen organisaties als Erasmus Education met enige regelmaat kritiek. Nadat we duidelijk uiteenzetten dat wij een hele andere expertise aanbieden en dat wij onszelf zien als een aanvulling op het

regulier onderwijs, ontstaat bij hen over het algemeen het begrip dat wij een aanvullende rol vervullen. Sommige scholen en docenten ervaren daarnaast de mogelijkheid tot het ontvangen van extra informatie over hun leerlingen als positief. Op deze manier vergaart de vakdocent meer kennis over de struikelpunten van zijn klas om hier vervolgens in het lesprogramma rekening mee te kunnen houden.

### **Wat zijn de gevolgen van ondersteunend onderwijs voor gelijke kansen?**

Ondersteunend onderwijs zorgt ervoor dat kansenongelijkheid afneemt als groeit in het VO.

#### Afname kansenongelijkheid

Er bestaan grote verschillen in de thuissituatie van leerlingen. Leerlingen die zich in een stabiele gezinssituatie bevinden en een rustige werkplek thuis hebben, hebben een voorsprong op leerlingen die dit niet hebben. Bij problemen met de leerstof kunnen ouders die hoger opgeleid zijn, hun kinderen tot op een hoger niveau helpen dan ouders die lager opgeleid zijn.

Deze kansenongelijkheid kan deels worden teruggedrongen door ondersteunend onderwijs. Leerlingen die door hun thuissituatie zijn achtergesteld, kunnen bij een huiswerkinstituut vaak in een gestructureerde omgeving werken aan hun huiswerk en de extra ondersteuning krijgen die door hun ouders niet verzorgd kan worden.

#### Vergroting kansenongelijkheid

Een grote groep leerlingen in Nederland heeft ouders of verzorgers die bereid én in staat zijn om begeleiding voor hun zoon of dochter te bekostigen. Ook is er een groep leerlingen wiens ouders niet in staat is om hierin te voorzien. We zien dat aanbieders van ondersteunend onderwijs samenwerkingsverbanden aangaan met (particuliere) fondsen en stichtingen om extra begeleiding voor zoveel mogelijk leerlingen toegankelijk te maken. Erasmus Education heeft in Rotterdam bijvoorbeeld goede contacten met het Fonds Bijzondere Noden en zorgcoördinatoren van middelbare scholen.

Helaas is extra begeleiding voor sommige ouders nog steeds niet te bekostigen en komen ze ook niet in aanmerking voor een subsidie. Incidenteel zien we dat leerlingen middels een bijbaan het ondersteunend onderwijs daarom zelf bekostigen.

Ondersteunend onderwijs zorgt ervoor dat alle leerlingen meer en gelijkere kansen hebben, mits ze hier toegang toe hebben.

Redelijkerwijs valt aan te nemen dat een gedeelte van de groep die het meest gebaat is bij ondersteunend onderwijs, hier geen toegang toe heeft. Desalniettemin zien we bij een erg grote groep die zich in een minder gunstig thuissituatie bevindt, dat ondersteunend onderwijs hun kansen vergroot en de kansenongelijkheid tussen hen en leerlingen met een betere thuissituatie wordt verkleind.

### **Samenvatting en aanbeveling**

Ouders en leerlingen zien een meerwaarde in het volgen van ondersteunend onderwijs. De mogelijkheid om gepersonaliseerde ondersteuning te ontvangen of om metacognitieve vaardigheden te ontwikkelen na schooltijd, wordt als positief ervaren.

Ondersteunend onderwijs kan daarnaast de kansenongelijkheid tussen leerlingen verkleinen, wanneer deze begeleiding voor zoveel mogelijk leerlingen toegankelijk is. We constateren dat de verschillende aanbieders van ondersteunend onderwijs in samenwerking met scholen, fondsen en stichtingen inspanningen verrichten om extra ondersteuning voor meer leerlingen toegankelijk te maken, maar dat dit nog niet op het gewenste niveau is.

Door middel van samenwerkingsverbanden tussen scholen, overheid en aanbieders van ondersteunend onderwijs zouden meer leerlingen geholpen kunnen worden die op dit moment buiten de boot vallen. We denken dat de overheid hierin een rol kan spelen door gelden beschikbaar te stellen aan middelbare scholen met als doel om leerlingen wiens ouders het niet kunnen bekostigen, extra ondersteuning aan te bieden. Organisaties zoals Erasmus Education kunnen hieraan een bijdrage leveren met hun expertise door de begeleiding voor leerlingen die nu geen toegang hebben, in samenwerking met scholen te organiseren. Hierdoor kan de school de kwaliteit van de begeleiding blijven waarborgen op een wijze waarbij die geen extra belasting voor de vakdocenten oplevert en betaalbaar blijft voor de samenleving.

We zien tenslotte dat partijen als Erasmus Education voorzien in een behoefte die niet zomaar door de scholen zelf kan worden opgevangen. Organisaties zoals Erasmus Education voorzien, op een betaalbare wijze, in een behoefte aan gepersonaliseerd onderwijs, daarin zijn zij gespecialiseerd. Het aanbieden van gepersonaliseerd onderwijs vergt een ander pakket aan vaardigheden dan het klassikaal lesgeven aan groepen van 20 à 30 verschillende leerlingen. Daarnaast voorzien zij in de behoefte wanneer het voor leerlingen wenselijk is ondersteunt te worden in het leerproces door een partij buiten de familiekring of de school.

Wieger Maris  
Erasmus Education



**Bezoekadres**  
Pelgrimsstraat 5b, 3029 BH Rotterdam

**Bereikbaarheid**  
T: 010 – 30 70 895  
E: [wmaris@erasmuseducation.nl](mailto:wmaris@erasmuseducation.nl)